

Ще один великий німий (дитинство Миколи Лукаша)

Богдан Жолдак

ЩЕ ОДИН ВЕЛИКИЙ НІМІЙ

– Микольцю, агов! Біжи-но мерщій до вареників!

Ані згуку у відповідь.

– З вишеньками, Микільцюню, твої улюблені!

Покликала Лукашика свого меншого сина й утерла сльозу.

Чому?

Адже малого не треба було довго чекати, він завжди був десь біля хати, а не тинявся бозна-де.

Ось він вже й лопотить і всміхається до мами.

Вилазить на високого ослона, бере вареничка. Прокушує спершу обережненько. Цмулить вишневий сік, а тоді вже надкушує – не кожна доросла людина так поважно їсть. Але Микольця завжди дивував старших кмітливістю.

То чому ж мама, щоразу плаче, кличучи його?

Біда була в тому, що від народження він не говорив. Белькотав щось незрозуміле, а хоч би слово од нього яке почули – ніколи такого не було.

Часом батьків брав переляк – а чи чує він їх? Бо, бувало, граючись сам із собою, так захоплювався, що весь світ навколо наче переставав існувати.

Ба, ні, таки чує – особливо, коли гукають до вареничків.

Яка ж дитина їх не хоче? Коли, окрім них, ласощів не дуже й багато – війна, так звана громадянська, ще не скінчилася, а горя нового од неї чимало. Ото ласощів лише й стільки, скільки вигидає мама. Ну, медові пряники ще та бублички.

Однак, бувало, що й цим його не докличешся. Піде мама тоді шукати – ну, де ж воно?

А воно сидить за хатою та за хмарами стежить, як вони гуляють небом та клубочаться.

Отак мама стане за рогом. Дивиться на найменшенького свого та й журиться: і що там у нього в голові таке важливе, що й до варення його не докличешся?

Це ж лише подумати: варення зі свіжою піночкою, яка вся належить малечі.

Це ж дух од нього по всій вулиці такий, що ах.

Усі діточки ласують а Микольця сидить собі, в, небо дивиться та на хмарах ворожить.

Лише дядько Дмитро, мамин брат, захищав малого.

– А навіщо оце багато балакати? Зараз за язик нова влада, знаєш, що може зробити? То ми краще почитаємо щось зі старих книжок.

Він садовив на коліно Микольцю й розгортав товсту "Енеїду", шукаючи там такого,

що було б малому зрозуміліше.

- Та що ти йому ото читаєш, як воно не тямить і простої мови, - сердився щоразу батько.

- Ба, ні, - не погоджувався Дмитро, - проста мова, може, йому й нецікава. А от художнє слово більшу силу має, то, може, й на малого якось подіє...

Батько би сперечався, однак із подивом дивився, як його малий зачудовано зирить на літери, водить пальчиком по рядках, наче щось там тямить.

Насправді Микольці дуже дивними видавалися ті візерунки літер у книжці - рядки, неначе на славних тутешніх крелевецьких рушниках, лише дрібніші.

А вже над ним гудів лагідний дядьків голос, який часто збивався на сміх.

- Ото такому дитину вчити, - сміялася мама, - хіба йому таке можна?

- Та він однаково нічого не тямить, - заспокоював тато, - занадто малий він ще до того.

Щоб не сказати: занадто невдатний...

- Нічого, може він щось із цього тямить. Так чи інак, а однак треба весь час говорити з ним, - наполягав дядько Дмитро.

- І обов'язково з книжок?

- А з чого ж іще? Адже мудрішого, кажу вам, над книжки нічого немає.

І дядько лагідно й уперто читав далі, муркочучи незнайомими словами.

Доки тато не помітив, що дитя водить пальчиком тими рядками, наче намагаючись вколупнути їх.

- Ти диви, - дивувався він, - ще, гляди, читати навчиться раніше, ніж говорити.

- Дав би Бог, - зітхала мати.

Хлопчині, правда, найбільше подобалося бути в центрі уваги, яку створював ніжний дядьків голос - він то воркотів голубом, то шепотів, неначе бджоли у вулику. То раптом впинявся - це завжди перед тим, як засміятися.

- О, люди жили, - утирав сльозу радості він.

Тому Микольця нетерпляче ждав, доки прийде дядько й принесе якусь нову книжку.

Де ждав? Та за хатою, там була біла стіна, тому й сонця більше - відбите нею тепло приваблювало туди більше комашні. Особливо жуки полюбляли це місце, а хто ж іще їх погріє?

- Микольцю, біжи, мама чарунок із медом принесла... - гукала мати, дивуючись. Де це він тепер заховався?

Непогано ховатися за кропивою, бо як вона терпко пахне...

Або на очеретах - страх любить дивитись, як вони ворухнуться та з вітром розмовляють, одкидаючи в небо рясний золотавий пилок. А й справді - що на цім світі є цікавішого за очерети?

- Ну й нехай собі дивиться на ті очерети, - завжди захищав малого дядько Дмитро, - якщо йому цікаво, то це вже недарма. Може, він з ними розмовляє?

Дядько навмисне не сказав: може, він од них мови навчиться. Бо хто його знає,

звідкіля вона береться?

Оно малий Микольця заслухався пташок.

А може, мова в людей і од них узялася? Може, люди тільки од них починають вчитися справжній мові – бо так гарно, як пташки, жоден співак, бодай і найкращий, утнути не зможе.

Отак слухати, слухати, як пташки тьохкають, – то, може, од тих співів і рід людський покращиться? З отого щебету, що орнаментом ховався в плетиві візерунків вишневого гілля?

– Микольцю, а мама з торгу цукерок принесла!..

Та де там.

Які цукерки. Коли оно сонце в цеберко залізло і з водичкою грається?

Оце мати побачить та й заплаче.

Адже думала: краще би він з дітьми грався. А не з водичкою.

Бо гурт малечі не завжди приймав Микольцю до забав – адже там треба було перегукуватися, верещати, сміятися – а цього малий геть не вмів. Та й дівтора вдалася у військову пору якась наче лютіша, чомусь раз-не-раз хтось із її мовчазного сина покпить.

А він потерпить-потерпить, а тоді слізоньки розітре. Та й бігом за хату, заховається – а там уже до нього й метелики прилетіли, та граються, та перекидаються в повітрі, що враз усі нещастя кудись одлітають.

Ось біжить він до мами, хоче показати, який-но метелик до нього на пальчика сів, прилетів дружити. Тільки мама не чує його радості – доки вона озирнулася до малого, а метелик вже й чкурнув у небо...

– Нічого, – думає собі малий, – я їй зараз нового метелика підманю.

Із чужими капосними дітьми як гратися? То краще вже з метеликами.

Бо, бувало, не лише сусідські, але й хтось зі своїх підколе малого за німкуватість. Отоді хоч у поле біжи.

А там кругом полба росте – дика пшениця. Чи дике жито?

Однаково – горобчикам рай. І хоч вони не так гарно співають, як інші наші птахи, однак дуже спритно вміють орудувати з тими зернятками – отак розженеться добряче в повітрі, а тоді дзьобиком і лапками зльоту й наскоче на стеблину, пригне її до землі, притисне – і вже тоді спокійно клює. Отак цей дикий пташиний народ віртуозно здобуває собі харчі.

Миколка, зробивши таке важливе відкриття, щосили біжить до мами, щоби поділитися новиною, – однак на півдорозі пригадав, що не знає, як це зробити, не вміючи говорити.

Сів та й заплавав.

Довго б він плакав, коли раптом почув незвичайний, нетутешній гамір.

Шляхом котилася валка строкатих критих возів, надто схожих на метеликів – розцяцькованих кольоровими латками. Поруч ішли такі ж люди, маючи на собі багацько різнобарвної одяганки.

Несподівано од них пролунала дивовижна пісня – спершу од гітар, потім од жінок, далі від чоловіків, а тоді вже й підхопила малеча, на возах сидючи – мовою нечуваною линули слова, густою, барвистою, як і увесь цей люд, привабливою стільки ж, як і незрозумілою.

Пісня вступала в Кролевець, вітаючи місцевих городян, а слідом за нею і весела гамірна ватага.

Микольця обхопив мамині ноги, притиснувся. Йому теж хотілося підспівати, однак із вуст злетіли лише непевні звуки.

Мама погладила його по голівці й сказала:

– Цигани йдуть. О, тепер почнеться...

І почалося.

Микольця з подивом спостерігав, як занедбаний пустир на пагорбі хутко перетворювався на чарівне місто, – розчистивши і спаливши непотріб, строкаті люди понапинали там такі ж строкаті намети й шатра, чоловіки хутко викопали й замостили криницю, жінки запалали багаття, – і такий же строкатий дух од нетутешніх кулішів полинув над Кролевцем.

Але не це вабило туди Микольцю. А величезна кількість дітвори. А ще дуже цікаві ігри тамтешньої малечі, яка була здатна гратися, здавалося, цілоденно.

А ще те, що вони не цуралися Миколки, а навпаки, наче навмисне здалеку щосили заохочували малого до забав.

– О, а ти казала, що він ні на що не здатен, – сміявся до сестри дядько Дмитро, – диви, який з нього гарний циган виходить.

У відповідь мама лише гірко зітхала.

– Ти б краще, – казала до старшого брата, – зі своїми дітьми бавився. Оно в тебе їх повна хата.

– Та вони й самі собі ради дадуть, – одсміювався той, – а Микольці хто книжок прочитає? Може, ти? Чи Олексій?

Де там! За хатньою морокою лише книжок їм не вистачало.

А головне, що з них усіх лише дядько Дмитро мав середню освіту. Ще й яку! Закінчив колись гімназію.

– Чи, може, цигани йому прочитають, га? – сміявся він.

– Не знаю, чи цигани, – сунувся батько Олексій, – але він, оно, читати навчиться раніше, ніж говорити.

Сказав і засумнівався. Дитині скоро три роки, а воно ні пари з вуст.

А мати своєї:

– Коли він навчиться читати, то як ми про це визнаємо? Уголос читати не зможе, хто ж знатиме, що він славний читака?

І пішло, й поїхало.

Та Миколка цього вже не чув, він біг стежкою, ноги самі несли його.

За хату? В поле? На річку?

Та де там – мав тепер інше спостерігати – циганський табір. О, де життя. Строкате,

гамірне.

*Ачхи-дри, ачхи-дри,
Гарно жити у шатрі!
Співають собі, грають.*

А головна музика для Микольці – циганська кузня.

Тут молотки вистукують певні мелодії, і ще здалеку можна здогадатися, що кують майстри – підкову чи косу, – кожна річ вимагала особливого візерунку, особливого орнаменту ударів. Якому підспівували, сопіли міхи та шипіло влад розпечене вугілля.

Кожна така пісня завершувалася сичанням і булькотінням – це коли готовий розпечений виріб гартувався, занурюючись у воду – о, вже як пара вгору летіла!..

Та ніхто з місцевих крелевецьких ковалів не втне таких дзвінких бубонців чи таких дзвоників. Чи завіс на двері, або й ворота. А наддашок хто такий чудернацький викує? Та ніхто, та зроду!

Незчувся Миколка, як його оточив цілий гурт циганських дітей.

І що – побили? Щоб не підглядав? Бо хто ж любить, як за ними підглядають? Ніхто такого не любить.

Чи почали кепкувати, що він говорити не вміє?

– Ось, на.

Смугляве циганча тицьнуло йому до рук справжнього глиняного коника.

А інше, таке ж смугляве, взяло за руки та й потягло до гурту, який бавився поза шатрами.

Коник мав кілька дірочок. Як в одну дмухнеш, то коник свистів. А тулячи пальчиками інші дірочки, можна було міняти голос.

Ото й була перша Миколчина мова. А її, треба сказати, циганські діти розуміли пречудово.

*Очі темнії, очі чорнії,
Очі дивнії, пречудовії!*

Линуло понад циганським табором.

Це ті пісні, які співалися для загалу.

А що для себе – це велика загадка. Що вони співали поміж собою, якими піснями роми, наприклад, виховують своїх дітей – вони свято оберігають цю таємницю од інших.

Ніхто ніколи не чув їхніх, наприклад, дитячих пісеньок, казок, легенд чи приповідок. Народ береже ці свої таємниці, аби інші не проникли до секретів, адже тоді може розпорошитися їхнє ядро, розійдуться вони по інших народах, мандруючи серед них. А так – дитину змалку тягло лише до своїх, бо там лише її й розуміли.

*Ти чаменда, ти чаменда,
Парламуна, ти чаменда!*

І розмовляли вони якось дивно – з придигом, довгими фразами, майже музичними, здавалося, що розмова може в будь яку мить зірватися на пісню, таку ж мінливу й примхливу, як і циганська мандрівна доля.

Про що вони говорили й співали невідомою мовою – незрозуміло, однак ясно, що

найменший їхній пущвірок бачив світу набагато більше, ніж би всі крoлевчанці, разом узяті.

Там, на горі, цигани стояли,

Стояла-думала,

Циганочка молода!

Отак і Миколка незчувся, як став там своїм.

Ніхто його не кривдив, ніхто не вважав за чужого, бавилися цілим гуртом, старші й менші, тут багацько було й немовлят, які розмовляли. Певно, не краще за Микільцюню.

Ну й що з того, що він співати не здатен? Зате добряче вміє танцювати, та так, що й старші ромале, було, замилюються – як хвацько утинає цей білявенький приبلуда.

Тож його й калачем не одманиш од циганського табору.

Бувало, й мама гукає, гукає його, аж доки старші циганчата не візьмуть хлопця під руки та й не одведуть до рідної неньки.

– Ходімо вже, Микольцю, в тебе ж своя хата є.

Той крутить головою, що не хоче.

Однак тут мати мала секрет, знала, чим підманути малого.

– А йди, та будемо вдома ткати.

Тобто робити диво – із простих ниток творити цікавущі візерунки.

Які отак і не збагнеш, звідкіля вони беруться – наче й нізвідки, аж гульк – і вже тобі ціла низка яскравих квіток.

До цього дива в сім'ї всі мали хист.

Але про головну Миколчину таємницю не здогадувався ніхто – адже щойно починав стукотіти ткацький верстат, як на порозі виростала дівчинка Валя, яка, певно, хотіла перейняти їхні сімейні секрети майстерності.

Та їх ніхто й не ховав – усі в Крoлевці були ткачами, і кожен володів своїми таємницями. Однак у Лукашів вони були, певно, веселішими, бо тут завжди знаходилося зручне місце для дівчинки, аби краще бачила роботу.

Бо ж у мами Васси були ще й чудові пісні до такої праці – й дитинчата зачудовано споглядали, як мелодії вправно переливалися у ткані візерунки.

Отакий тобі секрет!

Килимок тчеться – одні пісні лунають, а фартушок – геть інші.

За тим ніхто й не звертав уваги, що Микольця частіше не на ткання дивиться, а на свою маленьку подружку.

Гратися з нею на вулиці не виходило – там би діти засміяли його. А тут, у власній хаті, він наважувався крадькома зиркати на неї – яке ж бо гарне личко, гарніше, ніж би й крильце в будь-якого тобі метелика!

Та й за сонце, бува, гарніше, тобто ясніше...

А скільки щастя було в обох, коли їм доручили ткати крайку.

То вже Микольця аж німів, коли їхні пальчики торкалися. І як з отих дотиків поставали на тканині яскраві візерунки, наче слова лише їм двом відомої мови...

А окрайка тривала й тривала, і вочевидь не буде їй кінця й не буде їй краю; ще мить

- і замість плетива орнаментів підуть літери й слова чарівної мови кохання. Так буде вічно?

Аж доки батьки Зелінські не кликали свою доню додому.

Та стрічка окрайки ще довго тяглася крізь Миколчину долоньку, і в кожному колінці тканого малюнку хлопчині ввижалися пальчики дівчинки.

Але так було нечасто, бо в дівчинки Вальчички завжди було доволі хатньої роботи: чи прясти, чи гусей пасти.

Отож частіше він, добряче під'ївши, мчав щодуху туди, куди його кликали ковальські молоточки та чаклунський п'янкий циганський гомін.

Яскраве, незвичайне їхнє життя - неначе дивовижний, тканий за морями, за горами, килим. Такий, якого зроду не втнуть і найкращі місцеві ткачі.

Не проганяли його. Співи - їхні, а танці - Микольчині. Життя, як суцільне свято. Біг до них набратися свободи. Хочеш - танцюй, а не хочеш - то ні.

І ось одного такого вечора сім'я Лукашів не помітила, чи лягав спати малий Микольця, чи ні; але на ранок усі сполошилися - малого ніде не було й видно.

Кинулася Васса поза хатою, поза кропивою - а ніде її Микольцюні нема.

Тоді помчала вона до високого пагорбу, туди, до циганського табору - а там пустка, ні наметів, ні шатер, ні циган - сама лише криниця од них лишилася.

Ще під вечір усі цигани знялися з місця і кудись подалися.

Де той табір тепер?

Помчали Лукашеві родичі навколишніми селами, та вже десь розпитали на дорогах, що чули люди, як хтось бачив циганські кибитки, й з одної визирало несподівано білоголове дитинча...

Ай, дару-дару-нинай-най,

Ай, налу-налу-нилай-най-лай!

Отак тепер і жили, без Микільцюні.

І вже нікому було більше дядькові Дмитрові читати дорослі книжки.

Та й дівчинка Валюня Зелінська чомусь не приходила до них більше на ткалю вчитися.

Такої щасливої дитини в кибитці не було - адже тепер, їдучи, міг Микольця щохвилини бачити нові картини.

Що крок коня - то новий пейзаж, на які така багата Україна.

Як дорога піде вниз - так тобі обов'язково буде річка чи озеро, як лівобіч - так і лісок чи гай; як правобіч - так і дивовижне духмяне поле.

До циганської роботи його не при нукали - що ти візьмеш із німкуватої дитини? Нехай оно мовчки хмиз для багать збирає чи води свіжої принесе.

А найбільше з нього користі, що воно таке біляве, гарненьке, що на ньому кожне око тут відпочиває. По такій русявій голівці долонею проведеш - одразу тобі легше стає, радісніше. Бо воно таке втішне, миле, ніколи не кричить, не верещить, як усі інші тут дітлахи.

А найбільше щастя для малого почалося, коли циганська валка в'їхала межі

високих гір.

То ж таке диво, якого ніколи не здибаєш у Кролевці. Та й навіть під самим Глуховом такого зроду не побачиш.

І небо мінливе – тут тобі то хмари, то сонце, то дощ, то вітер.

А як далеко звідси видно – здається, озирнись назад – і побачиш усеньку Україну, яку промандрував...

Не минуло й зо два роки, як увесь Кролевець вразила велика новина – маленьке руське циганча примандрувало назад, і коли увійшло до рідної домівки, то ніхто його не впізнав.

Доки не скрикнула Васса, яку він, прилинувши, обійняв.

Скільки сердешна жінка перемучилася! Вже потроху й надію була втратила побачити свого меншенького.

Усі кинулися його одмивати – та де там! Таку засмагу ніким милом не одітреш.

Позбігалися всі околиці, аби на власні очі побачити таке диво – Миколка Лукашик утік од циган і сам примандрував небезпечними повоєнними шляхами назад до рідного міста.

– Як це воно дорогу назад знайшло? – дивувалися сусіди.

Як? Та дуже просто – він твердо запам'ятав усі дороги, всі містечка та села, якими проїхав.

Не встигла рідня отямитися од першого щастя, як отетеріла од другого: Миколка почав нарешті говорити!

Та дуже легко й моторно!

Він швидко-швидко розповідав, що бачив, що чув од людей по дорозі, особливо вправно він змалював найбільше диво – високі Карпатські гори, й славних гуцулів, які там жили.

Отут усі вклякли по-справжньому.

Бо не змогли зрозуміти жодного слова – адже малий Микільцюня хвацько торохкотів... по-циганському!

– Оце так диво, – видихнув нарешті дядько Дмитро. – Щоби дитина перші слова сказала не по-нашому...

Батько Олексій, утираючи сльози радості, одкинув:

– Це, певно, як і ти, цигани добряче йому своїх книжок читали.

Усі сміялися.

А особливо Миколка, втомлений з дороги, але щасливий, що знову надибав свій рід.

– Тепера, – сказала мати, – треба нам у сім'ю пошукати тлумача, який би з циганської мови все те нам перекладав.

Однак, як виявилось незабаром, потреби в цьому не було ніякої – дуже швидко Микільцюня опанував і рідну мову. Дядькові книжки виявили свою велику користь, малий навчився їх читати ще до того, як пішов у школу.

– А я ж казав, а ви не вірили, – пояснював кожному Дмитро про те, що він єдиний був, хто не сумнівався в маленькому німому хлопчикові. – Бо які в нього очі! Та зроду

таких очей у нетямущої дитини не буде.

У цьому хатньому гаморі й вирі Микольця щосили шукав очима інші очі – своєї маленької подруги Валечки.

І насилу знайшов їх – заплакані, зарюмсані. Вона прозирала крізь юрбу, напхом напхану в хату.

У школі маленький Микольця дивував усіх ще й тим, що легко засвоював іноземні мови.

Ну, наприклад, польську. То що тут дивного, якщо в малого було повнісінько родичів-поляків.

Або молдованів заслухаєшся – а їхня мова співуча, тож дуже легка – та це ж майже італійська, які тут проблеми?

Німецьку вчив у школі, вчив і од місцевих німців – вона геть неважка, схожа на єврейську, якою тоді торохкотів мало не весь Кролевець.

Бо Кролевець – то ж центр Всесвіту.

Де ти ще почуєш білоруську? А татарську? Ассирійську? Де ти її знаєш, як не од тутешніх чудових шевців? Грецьку – це від колоністів. Сербська траплялася, бо ще були залишки колишньої Нової Сербії в Україні.

І найдивовижніше, що в кожній такій мові вчувався Микольці відгомін української. Це ж диво-дивне, скільки там, у чужих, здавалося б, мовах є багацько спільних слів?

Ну чому цього, крім нього, ніхто не помічає?

От узяти, наприклад, такі слова як казан, базар, або й майдан. Так же самісінько буде й по-татарському.

Найдивовижніше, що нелюбе, образливе слово хохол по-татарському означає син неба.

Або взяти, наприклад, французьку.

Якось у школі заходилася малеча бавитися на балконі в улюблену кролевецьку гру – середугу.

Микільцюня стрибнув поверх друзів, але занадто, так що аж перекотився через перила – й навіть Борько Черняк, та й би сам Льонько Череватень не змогли втримати його, вчепившись за сорочку – тріснула вона, і впав униз нещасливий друзяка...

Ще й ногу зламав.

– Нехай лежить, – утішав батьків дядько Дмитро, – слава Богу, з отакою ногою хоч знову за циганами не дремене.

Та куди тепер звідси він дремене, як чи не щодня його провідує дивна дівчинка Валечка.

Чомусь одвертає од нього очі. А поспішає, сідає одразу до ткацького верстата. Чи не тому, що Кролевцем поповзли чутки, що нова комунацька влада хоче знищити ткацькі верстати й заборонити ткання?

Поволі під пальчиками дівчинки поставав рушник. Як дивовижна ще одна мова – промовляє до Микольці візерунками краще, ніж словами.

Коли Валюнька йшла вже додому, хлопчина милувався тими орнаментами, які

чомусь дуже схожі на візерунки й інших народів, які мешкали в Кролевці й пишалися своїми візерунками по всіх базарах – універсальна мова, лише з іншими написами – словами.

От прокидається Микільцюня од торохкотіння ткацького верстата, дивиться, як вдало у Валі заплітаються в основу знаки орнаментів. Як вони повільно постають, що спершу й не вгадаєш, куди воно заплітається й звідки виникає.

Микольця, спираючись на костури, сідає ближче до дівчинки й починає допомагати.

– О, ти диви, вже й устав, уже й на видужання пішло, – заховав у вуса посмішку тато.

– Може, з нього хоч ткач вийде. Ба, яке воно стало цікаве до ткання, – радіє тихенько мати.

До якого ткання?

До Валюші приховано світяться його оченята; та й вона коли-не-коли зиркне на нього, й тут же потупиться до ниток.

І ось одного разу вона прийшла, аж сяючи, принесла чималого пакунка. Дає Микольці, він розгортає – аж там книжки. А треба сказати, що під час недавньої війни книжки геть знецінилися, бо людям не до читання було.

Особливо до іноземного – його на базар чимало, адже нова більшовицька влада розорила навколо всі маєтки, тож чимало книжок, які чомусь не згоріли у вирі так званої громадянської війни, потрапили на сільські прилавки.

Мовчки подала книжки Микольці.

Той розгорнув і просяяв – це був товстий і незрозумілий "Фавст" Гете. А ще з гарними картинками – "Пані Боварі" Флобера.

– Па-ні Бро-ва-рі, – по складах прочитав тато.

– Не Броварі, а Боварі, – виправив його, глянувши на обкладинку, син.

У кімнаті запанувала, ніяковіючи, тиша.

– Ой, – сплеснула руками Васса. – Де ти таке диво взяла?

– Виміняла, – потупила оченята дівчинка.

– На що? – здивувалася мама.

Бо й справді, що було такого в малої, аби виміняти на таку поважну річ?

– Рушника оддала, – зашарілася та.

– Як? – здивувалася Васса. – А вдома висварять?

– Я їм нового витчу, кращого, – кивнула на ткацького верстата, де пишався близький до завершення рушник.

Батько Олексій не здужав стримати посмішку:

– Еге ж, новина настала. Де таке було, щоб дівка хлопцеві рушники ткала?

– Ткала, це ще не означає, що не сватала, – заступилася мати.

Валюнька од такої підтримки стала сміливішою:

– Я тобі ще їх добуду, – тихо сказала вона.

"Рушників? Ще раз свататимеш?" – подумав Микольця й зашарівся.

- Ні, книжок принесу, вони там недорого. Якщо на тканиня міняти, - неначе почувши його думки, виправдалася вона.

Дядько, ніжно торкаючись дорогої закордонної книжки, шепотів:

- Це ж скільки треба рушників виткати, аби на всі потрібні книжки вимінити? Еге, все може зробити наша людина, навіть килима. А от книжку зробити - такого в нашому роду ще не було. Що ж, доню, будемо працювати та на грамоту міняти.

Оленка знову потупила оченята:

- Нічого, доки маємо руки, будемо ткати.

Сказала і втекла.

Як же Микольця знову й знову чекав, коли застукотить верстат під її тоненькими ручками, творячи незнані візерунки-письмена...

Історія людини в історії людства

Микола Олексійович Лукаш (1919-1988 рр.) - найкращий український перекладач.

А ще - педагог, мовознавець, літературознавець, лексикограф; упорядкував шість словників, деякі вже натепер видані.

Один із найбільших знавців нашої рідної мови.

Блискучий знавець й інших мов, поліглот, він легко володів понад двадцятьма (!) мовами, з яких і перекладав найцінніші шедеври. Бо вважав, що в умовах імперської цензури публікувати власні правдиві художні твори не випадає. Отож вирішив збагачувати рідну мову за допомогою перекладання закордонної класики.

Його переклад "Декамерона" Боккаччо в 1964 році нечувано поповнив українську літературу втраченими, здавалося б, назавжди, словами; він узагалі змінив мову, змусивши всіх наших письменників писати інакше.

За це й зазнав утисків од тодішньої влади, був виключений зі Спілки письменників, його переклади було заборонено друкувати.

Загалом у його доробку переклади більш ніж трьох з половиною тисяч творів.